

*Ne osjećam se krivim
ni pred Bogom
ni pred ljudima*

dr. fra **Radoslav GLAVAŠ**

36 godina
načelnik u Ministarstvu pravosuđa i
bogoštovlja NDH
Franjevačka hercegovačka provincija - Mostar

Rođen je 29. listopada 1909. u Drinovcima, od oca Petra i majke Marije, rođ. Marinović. Franjevačku klasičnu gimnaziju polazio je na Širokom Brijegu, a bogosloviju u Mostaru i u Lilleu (Francuska). Filozofski fakultet završio je u Zagrebu, gdje je i doktorirao s disertacijom *Jakša Čedomil - osnivač moderne hrvatske kritike*. Za svećenika je zaređen 1933. u Fontenayu (Francuska). Kratko je bio kapelan, zatim profesor, a od 1942. do 1945. načelnik u Ministarstvu pravosuđa i bogoštovlja NDH u Zagrebu. Partizani su ga strijeljali u svibnju ili lipnju 1945. u Zagrebu.

Bio je iznimno obrazovan i inteligentan. Bavio se književnošću, a sve u službi Vlade NDH i hrvatskoga naroda. Iako je u Ministarstvu bogoštovlja obavljao važne dužnosti, nikada nije zanemario svoje redovničke obveze. Slobodno vrijeme provodio je s braćom franjevcima na Kaptolu u Zagrebu.

Kao primjer one bezazlene hrvatske naivnosti navodimo činjenicu da se 1945. nije povlačio s hrvatskom vojskom prema Austriji. Ostao je u Zagrebu jer je bio uvjeren da nikakvo zlo nije učinio, da u ratu nije sudjelovao i da ga nitko ne može tužiti ni za kakvo zlodjelo.

Naravno, čim su partizani došli i doznali da je poznati fra Radoslav Glavaš u Zagrebu, istog trenutka su ga uhitili i predali na neki njihov divlji sud, koji ga je osudio na kaznu smrti strijeljanjem.

Gda Ruža Bajurin u *Hrvatskoj reviji* (1955.) opisuje svoja sjećanja na fra Radoslava:

Kao da ga opet vidim, kako se nasmijano diže i vatreno diskutira u seminaru profesora Antuna Barca. Njegovu riječ u diskusijama o hrvatskoj modernoj književnosti svi smo mi studenti napeto očekivali i pratili s oduševljenjem. Andrija Glavaš je materijal uvijek do u tančine poznao, a stajao je na izrazito antimarksističkom stanovištu. Zbog toga se i strastveno grabio u koštac s Dvoržakom i Čubelićem, predstavnicima "crvenih" na zagrebačkom Sveučilištu malo

prije početka Drugog svjetskog rata. Glavaš je bio i odličan govornik, a njegov savršen hrvatski jezik donosio je šum naših rijeka, snagu i ljepotu njegovih ponosnih hercegovačkih planina.

Zaista, Andrija Glavaš bio je čovjek velike kulture, čvrstih principa, a uz to jednostavan i pristupačan. Nešto radosno je zračilo iz njegove ličnosti, te su se svi oko njega razvedravali. Drugovi su ga cijenili i voljeli, a daci upravo obožavali. Ni jedan dak gimnazije na Širokom Brijegu neće zaboraviti svog nastavnika hrvatskog jezika, Andriju Glavaša. Upoznavajući svoje učenike s ljepotom hrvatske književnosti, Glavaš je ujedno razvijao ljubav prema hrvatstvu uopće...

Posljednji put vidjela sam Glavaša dan prije ulaska partizana u Zagreb. Nije htio bježati, već je mirno ostao na svom mjestu. Prošlo je bilo nekoliko dana. U prvoj objavljenj listi strijeljanib nalazilo se i njegovo ime: Andrija Radoslav Glavaš.

Donosimo njegov članak *Krvavi ples komunista na Širokom Brijegu* objavljen u listu *Novine*, a koji je prenio *Politički zatvorenik* (1997.). Jedan od razloga zbog kojih je fra Radoslav ubijen, bio je i taj članak.

Komunističko-boljševička promidžbena služba u Beogradu objavila je nedavno u više navrata neistine o franjevcima u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, a posebno o hercegovačkim franjevcima na Širokom Brijegu. Te

vijesti nadošle su poslije pada Širokog Brijega u ruke partizana. Prije toga hercegovački franjevci i njihovi nastavnici na Širokom Brijegu nisu uopće spominjani u partizanskim krugovalnim vijestima. Jamačno komunisti nisu imali razloga napadati franjevce.

Kad je Široki Brijeg pao u ruke partizana, razorena je velika franjevačka gimnazija, a crkva, samostan i konvikt vanjskih đaka teško su oštećeni i opljačkani.

Franjevački nastavnici i dušobrižnici zatvoreni su u jedan bunker, poliveni benzinom i zapaljeni.

Drugi su ubijeni u samoj crkvi, a neki po raznim župama na zvjerski način mučeni i postrjeljani. Prije toga uništen je samostan franjevaca u Tomislavgradu, zapaljen samostan s crkvom na Humcu kod Ljubuškoga, a franjevačku crkvu u Mostaru uništili su neprijateljski zrakoplovi. Sve je to učinjeno od strane komunista i partizana na veliko zaprepaštenje hercegovačkog puka, jer je na taj način hercegovačka franjevačka provincija upravo na svoju stotu godišnjicu opstanka ostala bez ijedne kuće, a mnogi njeni članovi poubijani...

Franjevci su bili dugi niz desetljeća u ovom zabačenom dijelu Hrvatske jedini predstavnici zapadnoeuropske kulture i uljudbe i sada u tom njihovom poslanju bivaju spriječeni, na brutalan način: ubijanjem. Uljudbena misija franjevaca na Širokom Brijegu obustavljena je tako da su nastavnike jednostavno strijeljali pred oltarom. Okrutni ubojice nisu se usudili spomenuti javnosti imena žrtava. Majstori u skupnim ubijanjima i ovdje su se pokazali u pravom svjetlu. Pitamo javnost: u ime kojega naroda i pokrajine, zbog čijih ugroženih probitaka poubijaše komunisti franjevce na Širokom Brijegu, kad među ubojicama ne bijaše nijedan Hrvat, Hercegovac ili "hrvatski rodoljub"? Ubiše ih u ime Moskve, za volju komunističke internacionale. Njih ubiše bez ikakva suda i istrage, a druge na temelju nekakvih osuda, koje nisu izrečene od hrvatskih državnih sudova. Hrvatskim državljanima može suditi samo hrvatski sud za propuste i pogriješke nacionalnoga značaja, a za prekršaje ćudorednoga karaktera zakonita crkvena oblast. Zakonita opstojnost sudova i materijalno pravo na temelju kojega se suditi ne može biti samovolja narodnosno disparatne šačice ljudi, koja je ubačena na hrvatsko državno područje. Oduzeti život nekom Hrvatima može se samo na temelju hrvatskih državnih zakona, a ne na temelju samovolje, koja izvire iz mržnje na sve što je hrvatsko. Tu se ne radi samo o kakvom sudskom postupku, nego o etičko-povijesnoj podlozi državnog zakona. A hrvatskom građaninu može se suditi isključivo na temelju hrvatskog državnog prava, pod kojim izrazom ne treba razumjeti zbir samo povijesnih povelja, nego skup državnih zakona, koji niču iz hrvatskih povijesnih povelja, oslanjaju se na hrvatsku prošlost i izvire iz hrvatskih državnih potreba. Stoga je svako oduzimanje života hrvatskom narodnom pripadniku izvan okvira hrvatskog državnog prava ili pače protiv njega, nenadležno, protuzakonito i nećudoredno. Komunisti su prema tome počinili umorstva nad hrvatskim

građanima, pa im stoga ne možemo priznati niti to, da su ratni zločinci - koji izraz ne znači ništa ili svašta, kako mu tko boće pridati značenje - oni su jednostavno zločinci nad hrvatskim narodom...

Angloamerikanci su za obnovu razorenog Monte Cassina i za uništene povijesne umjetnine ponudili cement i željezo. Možda će i razoreni Široki Brijeg biti predmet angloameričke "darežljive ljubavi" u osnovi poslijeratne tobožnje obnove Europe, ali ne znamo na koji će način reparirati krvave žrtve: kako će oživjeti kosti franjevačkih lešina pod ruševinama Gimnazije na Širokom Brijegu. Žar iz nevino prolivene krvi sukladat će prema nebesima kao trajan ukor zločincima i njihovim pomagačima. Žrtve franjevaca bit će zalog za sretnu budućnost hrvatskoga naroda, njegove države i zemlje, koja je natopljena dragocjenom krvlju njenih sinova. Komunističke borde zaplesale su na Širokom Brijegu ljudožderski ples, ne dajući uvida općinstvu nego uživaju sami u krvavoj tragediji najstarijeg vjerskog i kulturnog žarišta u Hercegovini.

Grobište poklanib franjevaca na Širokom Brijegu bit će trajan narodni spomenik i ujedno divna žrtva za vjeru i narod.

Postoje različiti datumi strijeljanja fra Andrije Glavaša. No, ako je vjerovati presudi Vojnog suda Komande grada Zagreba, onda je on 29. lipnja 1945. osuđen od one famozne ekipe Vojnog suda, koja je dnevno ubijala i po 50 ljudi. U toj presudi piše sljedeće:

Glavaš Radoslav osuđen je zato što je:

...d) u ožujku 1945. god. održao na Zagrebačkom radiju propagandno predavanje pod naslovom "Krvavi ples partizana na Širokom Brijegu" u kojem je napao narodnooslobodilačku vojsku i tekovine NOV-a, pozivajući hrvatski narod protiv slobodoljubivih naroda i time pokušao da izazove bratoubilački rat,

e) po ustašama razgrabljenu i prisvojenu imovinu srpske pravoslavne crkve samovoljno dijelio svima izrazitim protivnicima NOP-a i to kako pojedincima, tako i zajednicama, dakle je počinio krivično djelo podstrekača masovnog ubijanja mirnog naroda te služenja okupatoru i sudjelovanja u pljački narodne imovine...

Stoga se okrivljeni optužuje na kaznu smrti strijeljanjem, trajan gubitak građanske časti i konfiskaciju imovine...

Izvori i literatura:

- Bajurin, Ruža, "Andrija Radoslav Glavaš - Bucrov", *Hrvatska revija*, sv. 4/20, 1955., str. 362-363.
 Donat, Branimir, "Zaboravljena i prešućivana žrtva komunizma", *Politički zatvorenik*, 1997., br. 67.
 Glavaš, Andrija Radoslav, "Krvavi ples komunista na Širokom Brijegu", *Politički zatvorenik*, 1997., br. 67.
 HDA, ZKRZ - GUZ, br. 4984/45.
 Iskaz Miroslava Glavaša, 14. 3. 1993.